

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Nisan 1956

İÇİNDEKİLER:

Halk Bilmesinde Rüya ve Ötesi	Nihad Sami BANARLI
Türkü Üzerine (II)	Muzaffer UYGUNER
Şarkı (= Çağırıcı)	Mahmut Ragıp GAZİMİHAL
Bilimci'nin İki Aşık: Ziveri ve Rehberoğlu	M. Halet BAYRI
Gaziantep'te Avcılıkla İlgili Maddeler	İbrahim H. GÜNERİ
Ay Hakkında İnanmalar: Kıbrıs ve İzmir'de ...	O. Cemalettin - F. Tolunay
Elle Öldüğü Ormanları ve Altaşman Efsanesi	Vasfi AKARSU
Kelime - Süşehri Dolaylarında Bilmeceler	Şikri POLAT
Seyranî'nin Dokuz Koşması ve Bir Destan	Çankırılı T. ONAY
Koşma (Şiir)	Raci DAMACI
Memleket Masalları: «Salmanımoğlu»	Ayhan BAŞDAL

Bize Gelen Kitaplar

Sayı: 81

Kuruş: 25

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HUNÇER

DENİZCİLİK BANKASI

1956 YILINDA **250.000** LİRA

Para İkramiyeleri

ve

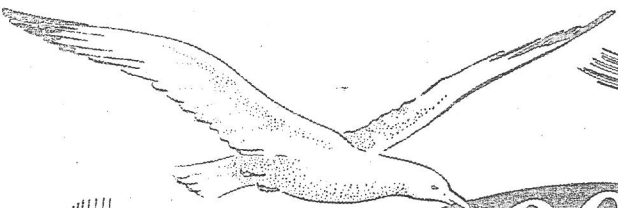
YÜZEN KOŞKLER - ŞARPILER -
DIŞ SEYAHATLER - İÇ SEYAHATLER
SANDALLAR - YALOVADA İSTİ-
RAHATLAR - YILLIK ŞEHİR HATTI
PASOLARI.
HER **50** LIRAYA BİR KUR'A
NUMARASI

60

Emine KAYA
21058075

81

DENİZCİLİK BANKASI

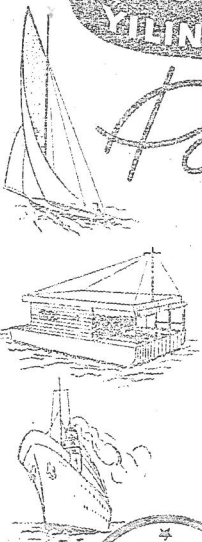

1956 YILINDA **250.000** LİTRA

Para İbramiyeleri

ve

YÜZEN KOŞKLER - ŞARPILER -
DIŞ SEYAHATLER - İÇ SEYAHATLER
SANDALLAR - YALOVADA İSTİ-
RAHATLER - YILLIK ŞEHİR HATTI
PASOLARI.
HER **50** LİRAYA BİR KUR'A
NUMARASI

TÜRK FOLK LOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Nisan 1956

İÇİNDEKİLER:

- Halk Bilincinde Elinya ve Ötesi Nihal Sami BANARLI
Türki Üzerine (II) Mazhar UYGUNER
Şarık (= Çadır) Mahmut Ragıp GAZİMİHAL
Ruhun İki Aşık: Ziveri ve Rehberoglu M. Hakkı BAYEL
Gaziantep'te Avukla İlgili Maddeler İbrahim H. GÜNERİ
Ay Halkında İnanmalar: Kıbrıs ve İzmir'de ... O. Cemalettin, F. Tolmay
Elin Üstüğü Ormanları ve Altınman Etkisi Vaezi AKARSU
Keltik - Süphri Dolaylarında Bilinceler Şükri POLAT
Seyran'ın Dokuz Koşması ve Bir Destan Çankaya T. ONAY
Koşma (Şiir) Raci DAMACI
Mendirek Masalları: «Salmanmoghlu» Ayhan RAŞDAL
Bize Gelen Kitaplar

.....

Sayı: 81

Kuruş: 25

15. Mayıs 1956

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No. 81

NİSAN 1956

YIL: 7 — CİLT: 4

Halk Bilmecesinde Rü'ya ve Ötesi

Yazan: Nihad Sami BANARLI

Bir Ereğli bilmecesi. «Herkes görür, Allah görmez» diyerek, «rü'ya» yı kasteder. Rü'ya görmiyen bir Tanrı tasavvuru, Tanrının rü'ya görmeğe ihtiyacı olmadığını düşünmekten doğsa gerektir.

Beri yanda, bizim «hakikat» sandığımız bütün yer ve gök yüzü güzelliklerinin, Tanrının gördüğü bir rü'yadan ibâret olduğunu düşününler de vardır.

Bu takdirde insan eliyle yaratılan çirkinlikler, o büyük kudretin kâbusu olmalıdır. O zaman biz, şu son asırlardaki çektiklerimize, Tanrıya lüzumundan fazla kâbus gördürmenin cezasıdır diyebiliriz.

Bizim yaradılış efsânemiz de Tanrının bütün varlıkları, gördüğü bir hayâl veya rü'yâ sonunda yarattığını söyler: Canı sıkılan Tanrıya ışıklı bir kadın hayâli görünmüş. «yarat!» demiş. O da yeri, göğü, canlıları yaratmış.

Bu yüzden ben, Ereğli bilmecesindeki «Rü'ya görmiyen Tanrı» tasavvurunu yadır. Garım, insanların bile, kâbuslar hariç, gördükleri tek samimi güzellik rü'yalarında, tatlıkları tek gerçek haz ordadır. Menfaatsiz sevgiler orada, vefâ ve şefkat orada, kanat, lamp uçmaları, suya dalıp yorulmadan yüzme, her yine ordadır. O kadar ki, gözlerinizi hakikat dünyasına açarsanız bütün rü'yalarınız

serab olur. Temiz rü'yalar görebilen insanlar için en korkunç kâbus, uyanmaktır.

Bilmecelerimizde, cevabı «uyku» olan sözler, galiba rü'yalardan güzeldir. Nitekim «Erzurum bilmeceleri» arasında rastladığımız şu: «Baba bana bez getir», «Çarşıya git tez getir», «Eyrilmemiş iplikten», «Dokunmamış bez getir» bilmecesi. «uyku» yu târif ediyor. Kapanan gözleri önüne gerilen uykuları eyrilmemiş iplikten, dokunmamış bezler hâlinde tasavvur ediş, uykuya esrarlı bir güzellik veriyor. Ne olduğunu, insan irâdesini nasıl râmettiğini göremediğimiz kuvvetin bu sözlerle ifâdesinde yine «gür» le birleşen bir taraf bulduğumuz aşîkârdır.

Daha başka «uyku bilmeceleri» de vardır. Meselâ: «Baldan tatlı, baltadan ağır», «Bacadan yumak düştü», «Ninemın akli geçti» bilmeceleri, yahut «Akşam gelir, sabah gider», «Küçük sandığın kildi» sözleri yine «uyku» içindir. Bu sonuncunun daha bütün bir şekli de şudur: «Al milidi milidi», «Küçük odanın kildi», «Baba Allahını seversen», «Akşam gelen kim idi?»

Uykunun tadından, ağırlığından, insanı kilitlediğinden, duyu ve hafızanızı bir bez gibi siliğinden bahseden bu bilmecelerin de kenâdilerine göre güzellikleri meydandadır. Fakat

T.C. ZİRAAT BANKASI

Tasarruf hesapları
1956 yılı ikramiye
plân tutarı şimdilik

1.750.000

Liradır

Bu plânda Gayrimenkuller, dolgun para ikramiyeleri, eşya, traktörler, ziraat âletleri vardır.

Cin + SODA

FERAHLIK
ve NESE

1956 YILINDA

15

EV VE APARTMAN DAİRESİ

İkramiye ve kredili

Ayrıca zengin para ikramiyeleri

AKBANK'İN MÜŞTERİLERİNE YENİ HİZMETİ

YÜZ EVLER MAHALLESİ

Hesabınızda daima en az 150 LİRA bulundurunuz.

AKBANK

(Tafsilât Şişelerimizde)

birinci bilmece daha sırlı bir güzellik taşıyor ve bana bir başka bilmeceyi hatırlatıyor:

«Yapılmamış duvarda», «Doğmamış oğlan oturur», «Etkilmemiş bostanı», «Yolma diye bağırır» bilmececi... Bu bilmece «yalan»dır. Gerçek dünyayı, kısa bir zaman için «yalan» yapan uyku gibi bir şey... Esasen uykuların en büyüğü, en devamlısı gözlere indigi zaman bu fâni dünya, büsbütün «yalan dünya» olmuyor mu?

İslâm dini, Allahın birliğine, ondan başka yüce ve ölümsüz hak mâbud olmadığına, yaradanın doğurmamış, doğurulmamış olduğuna ve onunla denk tutulacak hiç bir şey bulunmadığına inanır.

Bir bilmece, Tanrıyı bu sözlerle tanıtan âyetten bir cümlecik alıyor: «Velem yüled tarlasında», «Kırk bin çeşit ot biter» diyor. Bu «halı»dır. Bilmece, yaradılıştan sanatkâr Türk halkının, mütevazı tezgâhlardan yeni bir dünyâ işler gibi dokuduğu halılara «Tanrı bahçeleri»ndeki bin bir çeşit otun, bin bir çeşit çiçeğin rengini ve desenini nasıl işlediğini; bu engin tarlada nasıl yeni yeşillikler, yeni çiçekler yarattığını hikâyeye ediyor. Bu güzel hâdiseyi, ne kadar kolay ve sade bir kaç kelime ile söylüyor.

Ahmet Hâşim'in «Tahattur» isimli şiirini hatırlıyorum:

«Bir Acem bahçesi bir seccâde,
Dolduran havzı ateşten bâde.»

«Gök yeşil, yer sarı, mercan dallar;
Dalmış üstündeki kuşlar yâde.»

msralarını... Bunların hangisi daha şiirli? diye, bir tereddüdüm var... İnsan rûhu böyle dir. Su anda bana halk bilmececi, Hâşim'in renkli, âhenkli gösterişi söyleyişinden daha şiirli görünüyor.

Bunun sebebi nedir? Bilmeceye, İslâm inanışındaki Tanrı, bir mecaz ve bir vecize lisâniyle işlenmiş de ondan mı? Benim halk sanatkârının yarattığı halıya «Tanrı bahçesi» denilmiş de ondan mı? Halıdaki esrarlı renk ve desen çeşidinin tılsımlı «kırk bin çeşit» sayısıyla ifade edilmişinden mi? Tek bir ot kelimesiyle, bütün renkleri, bütün yeşillikleri, bütün çiçekleri ve bütün desenleri dile getirebilen dil ve boyu sadeliğinden mi? Yoksa, bu bilmeceyi yaratanın, tanınmış şairler,

tanınmış ressamlar yanında ismi dahi duyulmamış, adsız bir halk sanatkârı, gizli bir ruh oluşundan mı?

Tahlile ne lüzum var?

Halk bilmececi, «Yumurta mı tavuktan, tavuk mu yumurtadan çıkar?» muammasını da ele almıştır. Binasını, biraz mizah, biraz resim, biraz genç kız güzelliğiyle inşa ederek şu şekilde kurar:

«Anasından bir kız doğdu», «Ayağı var, eli var»; «Kızından bir ana doğdu» «Ne ayağı var, ne eli.»

Bu, yumurtadır. Fakat: «Aşık der nasıl edem», «Saz getir fasil edem», «Bir bardakta iki su», «Kavuşmaz nasıl edem?»

Hayret ve sorusu da, yine, «yumurta» içindir.

Aynı halk, yaradılıştaki bu çeşit ölçülü ve esrarlı güzelliklerin çözümünü de bir başka bilmeceye bırakır, der ki: «Bir değirmenim var. Kaldıramadım, indirmedim. Çarkını vurup döndüremedim». «Ver sahibine. Kaldırın da, indirsin de, çarkını vurup döndürsün de.»

Son bilmece «dünyâ» ve onun sahibi «Tanrı» içindir. Öyle görünüyor ki Türk halkı felsefesi, gördüğü, duyduğu, düşündüğü dünyâ olayları karşısında bu değirmenin çarkını kim ve nasıl döndürüyor? Durmaksızın onu düşünmektedir.

Koşma

Yine dert yükünü aldım arkama,
Çıktım gurbet ele ağlar gezerim.
Düştüm bile bile hicrana gama,
Coşan sular gibi çağlar gezerim.

Yağan yağmur değil başıma kardır,
Ne gönülüm söz dinler, ne bahtım yârdır.
Ne köyde, ne kentde durağım vardır,
Ben Mecnun misali dağlar gezerim.

Bahtsızım ezelden mihnetim çoktur,
Göğsüm delik, deşik içim oyuktur.
Benim tutunacak bir dâhm yoktur,
Kendimi Tanrıya bağlar gezerim.

Kaç DAMACI

İncelemeler:

Türkü Üzerine

— II —

Yazan: Muzaffer UYGUNER

Türk Folklor Araştırmaları'nın 66 ncı sayısında çıkan «Türkü Üzerine» adlı yazımız, da türkü kelimesinin menşei ve türkünün şekli meselelerine kısaca temas etmiştik. O yazımızda türkü kelimesinin türki kelimesinden geldiğini söylemiş ve bugün karışıklık gösteren şekil meselesinin de halledilmesi zamanının geldiğini belirtmiştik. Nedeñse bu yazımız memleket içinde hiç bir yankı uyandırmadı. Alışılmış ve süregelen «şekil salata» nı hâlâ geveleyip duruyoruz. Bazı arkadaşlar yaptığımız konuşmalarda, şekil olarak ortaya attığımız a a a bb, ccbb veya aaabb, ccodd şekline uygun pek az türkü bulunduğu ve bunun da kabul hususunda tereddütlere sebep olduğu anlaşıldı.

Yazımız üzerine yalnız bir mektup aldık ve bunu da yayınladık (1). Prag Üniversitesinde Türkoloji Doçenti olan ve Türk Folkloru ile yakından ilgilenen, bu konuda bir de eser hazırlamakta olan Dr. Yusuf Blaškoviç şöyle diyordu: «Fakat şeklin halledilmesi kolay ve basit bir iş değildir. Siz çok keskin ve iyi bir lojikle meselesinin asıl kökünü arıyorsunuz. Türkülerin şeklinin halledilmesi başka meselelerle ilgilidir. Birincisi Türk halk türkülerinin melodileriyle tetkik edilmesi; ikincisi halk türkülerinin diğer şekillerden ayrılması.»

Biz şimdilik ikincisinin halli ile meşgulü. Suya attığımız taş ses vermedi. Kuyunun çok derin olduğunu sanıyoruz. Fakat, gene faaliyetimize devam etmekteyiz. Tanrıdağ dergisinde «Türk Şiiri Hakkında Mütalâalar» mı yazan Rıza Nur, bu konuda da bazı şeyler söylemişti. Ancak Rıza Nur'un bir senteze varamadığını, Manas Destanında kullanılan şekil için dahi Manas diye bir şekilden bahsettiğini söylemek gerekmektedir.

Bu seri yazının şekillerden bahseden birinci kısmının 31 inci paragrafı «beşlik» adını taşımaktadır, ki şöyle deniyor:

«Buna eskiden arapça «muhammes» denirdi. Acemler de muhammes derler. Ya Türk, ya Acem icadıdır.

5 mısralı kıtalardan teşekkül eder.

A — Halk şiirinde, Beşlik 30 türkü vardır. Formülleri bbb mm, ddd mm, hâh...; vezinleri 6, 8, 11 heceli. Beşlik ağıt, şarkı ve

türkü vardır. Tekke şiirinde de beşlik vardır.» (2).

Bundan sonra da Divan Edebiyatındaki durumdan bahis açılıyor. Şiir adlarından bahsedilen ikinci kısımda ise «Türkü» başlığı altında şunlar yazılmaktadır:

«Aslı Türkdür. Şekilleri, vezinleri, mevzuları muhtelif olup türkü adını taşıyan bir sürü halk şiiri vardır. Bu kelime «Türk» kelimesine ilâve edilen arap veya acem nisbet edatıyla teşekkül edip «türki» olmuştur. Fakat zamanla ve binefsihî vokalik armoniye uyarak «türkü» telâffuz olunmuştur. Bu hal gösterir ki türküler Türk malı olup Türkler Müslüman olduktan sonra icad edilmiştir.

Ali Şir Nevali, Mizânülevzân'ında türkülerden bahseder. Babür Şah «Muhtasar» ında türkülerin Sultan Hüseyin Mirza zamanında icad olduğunu, ona vezin tahsis edildiğini ve iki devirde bağlandığını (bestelendiğini?) söyler. Demek türküler Horasanda icad edilmiştir. Şeklin bmbm tarzında dörtlük, vezinin failâtun fâilün olduğunu, iki devirli müziği bulunduğunu zannetmek mümkündür.

Türkü bugün Türkiyede pek yayılmış bir şiirdir. Bu türküler iki sınıf olup biri anonim, diğeri saz şairlerince aittir. İkincilerin son dörtlüğünde şairinin adı bulunur. Bizim türküler Fransızların Chansonları demektir.» (3).

Bu yazıya kendisinin derlemiş bulunduğu «Kızılırmak Türküsü» nü de eklemektedir, ki bu türkü bizim ileri sürdüğümüz şekle uymaktadır. Bu derleme de şudur:

Köprüye geldik köprü yıkıldı,
Binbeşyüz atlı suya döküldü,
Koç yiğidin evde beli büküldü,

Kızılırmak ne yaptın allı gelini
Gerdanı beş karış benli gelini

Elinin kınası soldu mu ola
Gözünün sürmesi bozuldu mu ola
Uçmakta mezarı kazıldı mı ola

Kızılırmak ne yaptın allı gelini
Gerdanı beş karış benli gelini

Yalnız bu türkülerin sözlerinin, Rıza Nur tarafından değiştirildiği kânsındayız. Kendisi 209 adet türkü incelediğini de bu yazılarında

Şarkı (-Çağırğı)

Kelimelerin «asırları aşış» izlerinden geri lere doğru derinleşerek, veya çağların yayılış yollarını tersine takiple ana kaynaklara doğru gerileyerek bazı **halk musiki** unsurlarının ilkel hallerine doğru çıkılabildiğini her musiki tarihçisi bilir. Esasen her milletin musiki tarihi başlangıç merhaleleri için biraz da bu yoldan mehmaemken yazılabilmektedir. Yoksa, meselâ üç asır öncelere ait her hangi bir halk ezgisinin yarımymalak da olsa notasını bulmak imkânsızdır; notasız icra Şarkta eski asırların şerefiydi, beste hafızlığı bir nevi boy ölçüşme sahasıydı. Tek tük nota bilenler bunu ameliyata teşmil etmiyorlardı. Teşmil göreneği olsaydı, bugün kütüphanelerimizde ebced notasıyla bile yüzlerce mecmua mahfuz bulunurdu; sayılarının her halde şüera tezkerelerinden, cönklerden ve hattâ belki de divan nüshalarından daha fazla olması lâzımgelirdi. Tam bir tarih bu metinler nispetinde derinleştirilebilir.

Bu sütunlardaki bazı yazılarımda «Türk halk musikisine ait unsurlardan hangilerinin Anadoluya geçişteki orijinallığı ne kuvvette muhafaza edebildiklerini» araştırdığımı okurlarım anlamışlardır sanırım. Tertipleyebildiğim tarihçe taslakları arasındaki **aynıyete ya-kın** bazı andırışmalar, denemelere devamda cesaretimi arttırdı. İran ve Arap musikisi meclislerinde her hangi bir temas izi hissettirmeden varlığını sırf türklük âleminde muhafaza etmiş görünen unsurların çokluğuna şahit oldum. Unsurların bilhassa böyelerini ayırıp üzerlerinde duruyorum. Tipik maddelerin müvaziliği kesafet peydah ettikçe günün birinde halk musikimizin menşer merhalelerinin kitabını da denemek mümkün olabilecektir ka-

da söylemektedir. Görülüyor ki Rıza Nur da eğildiği pınarın suyunu iyi tefrik edememiştir. Bu pınara diğer araştırmacılarımız da eğilmesini arzuluyor ve bekliyoruz.

(1) Prag'dan gelen bir mektup — Dr. Doç. Yusuf Blaskovic, T. F. A. sayı 73.

(2) Türk şiri hakkında mütalâalar, IV — Rıza Nur Tanrıdağ Dergisi, cilt 1. No. 8, yıl 1942.

(3) Adı geçen yazı No. 5 — Anı Dergi, No. 11.

Yazan: Mahmut Ragıp GAZİMİHAL

naatındayım. Yoksa, Şark musikisinin sırf ilim ve sanat tarafına yer vermekle yetinmiş olan musiki kitaplarından menşer merhalelerin istintaca imkân bulunamayacağı kanaatındayım. O kitapların muhteviyatı hep birdir, yani sırf nazardır...

Bugün de «şarkı» konusu üzerindeki bir denemeyi kısaca arz ediyorum. Şarkı adını taşıyan parça şeklinin mevcut tariflerine temas edecek değilim. En kıdemlileri güfteler bakımından bile Lâle Devrinden pek daha öncelere çıkarılmıyor. Anadolu köylüsü «şarkı» adını yakın zamanlarda İstanbul'dan öğrendi. Köy ve kasabalarda türküleri çağırılıp söylenirdi; bu merak Tanzimata kadar İstanbulda da vardı, fakat sonra söndü. Neden? — Çünkü şarkı cereyanı iyice gelişti, çahnıp çağrılıp oldu.

Türkü adlı ilk parçaların XV. asır başlarında Horasan'da çıktığı kayıtlarla sabittir. Şarkı ondan muahhardır, ve ondan türemiş olabilir. Fakat adının «şümüllü bir anlamla» türkü kelimesinden çok daha eskiliği anlaşıyor. Türküden şarkı şekline geçişin önce Kıpçak ülkelerinde vuku bulup Kırım sarayı musiki meclislerinden İstanbul sarayına geçtiğini tahmin ettiren sebepler vardır.

Dilimizin en eski sözlüklerinde «Şarkı» imlâsile bir kelime yoktur; esasen «Ş—» mahreci evvel zamanda türkçe olamazdı da. Arapça kamuslarda ve farsça ferhenklerde de kelime mevcut değildir. En eski musiki kitap ve mecmualarında keza bahsi geçmez. Ancak Tanzimat sonrası lügatlarımızda görüldür. Kelimenin «şarka mensup» anlamına arapça şarkı nispetinde bozulmuşluğunu sananlar olduysa da, Arap metinlerinde her hangi bir tarif izi bulamayınca mütereddit kaldılar. İstanbulda kararlaştırılmış bir taarib eseri olabileceği düşünüldü; fakat bu da tatminkâr değildi. O arada Dr. Rıza Nur merhum «Şarkı, şark kelimesinden çıkmış olup, Türklerce izabe edilmiş arapça sözdür» demiştir (1931).

Mefhumun «Türke mahsusluğuna» bütün muasır lügatlarımız dikkat ederek, Şarkı ve Şarkı maddelerini kendi sözlüklerinde ayrı ayrı yazmaya ve ikincisine arapça dememiye dikkat ettiler; fakat etimolojisini ya-

pamadılar. — Şarkı hakkında Bedros Efen. di Keresteciyan şöyle demişti: «Sanskritçe — sarga, = bir nazımın ezgisi demektir. Arapçanın şarkı (= doğuya has) sözüyle izah edilen bu türkçe kelimenin «Şarkılar» in ağzında doluşması bize kalırsa her şeyden evvel münasebet almaz. Halbuki meselâ **türkü** tâbirî hakkında keyfiyet hiç de bu merkezde değildir; çünkü, aynı ezgiler sınıfından olmakla beraber türkü hiç değilse kendisini icad etmiş olan kavime aidiyeti telmih eder.» (1910). — **Büyük Türk Lügati**, «şarkı» kelimesinin yanı başına kendi ayrı maddesinde bir istifham koyarak, aslıyettin müphemliğini de ısrar etmiştir; H. Kâzım haklıdır.

Konunun izahına artık geçebiliriz.

Eski büyük Türk diyaleklerinden birinde **Çarkulamak** veya **Çağırulamak** fiilinin «Çağırğı» ve tahfifen «Çarku» kökü **sayha, nida, terane** demek olup kanaatımızca şarkı kelimesinin aslından başka bir şey değildir.

Çağırğı veya **Çarku** kelimesinin baş kısmı daha da eskidir: **Çağır** ve **Çar** kelimeleri ki ayrıca fiilleri biliniyor: Çağataycada **Çarlamak, Çarlamak**. — Kırgızcada, **Çar**, şarkı demektir: **Çarç**, şarkıcıdır, **İr, Yır, Çar, Çar, Çığır...**

Yakutçada: **Çörgi**, haykırmak, çığırmaq. **İrya** = şarkı. **İla** = ırlamak, şarkı söylemek.

Çuvaşçada: **Yura** = şarkı.

Koybalca: **Er** = şarkı.

Altayca **Yar** = car, ses, nida. — **Yarcı** = carcı, münadî, çağırıcı.

Az yukarıda ilk ele aldığımız **Çarkulamak**, fiili uygundur: Memnun olmak, sevinmek ve şarkı söylemek demektir. Ayrıca, **Çarlamak**, çığırmaq ve seslenmek demektir. **Çarlatmak**, haykırtmak, seslendirmek. **Çarkıç**, yardımcı, medetkâr (Sese irişen?); — daha doğrusu: Çağırkıcı, şarkıcı.

Daha kıdemli görüneni şudur: **Yırmak** = çığırmaq.

Anadoluda hâlâ yer yer kullanılan **İrlamak, Yırlamak** ikizliği aynı mânayadır. Memleketimizin eski edebî metinlerinde de bu

sonuncular vardır. — **Çırlamak, Çırlak** bizde de vardır...

Çağataycada olduğu kadar batı türkçesinde de ayrıca **Çağırmaq** ve **Çığırmaq** fiilleri cari oldu: Anadolu'da «Türkü çağırmaq», Rumelide «türkü çığırmaq» denilip gitmişti.

Kazan türkçesinde hâlâ **Çağırkı**, şarkı demektir. Uygurcanın «Çarkıç» nispeti buna bağlı görünüyor.

Böylece, şarkının İstanbul'a hakikaten şark türklerinden geldiği anlaşılacak kalma-yıp, kelimenin aslı «şarkı» değil, «çarkı» olduğu da meydana çıkıyor. Âdeta onu çarktan kurtarmak ister gibi şarkı kalıbına aktarmış olduğumuz anlaşılıyor! Bu bir nevi tüteleme olmuştur. İstanbullu musikînaslar tâ Delhi'deki «Hüseyin Baykara musiki meclisleri» nin şöhretini bile Kırmılılardan günü gününe işitip takibeder olmuşlardı. Kırım'ın XVIII. asır ortalarına kadar Osmanlı Türklerinin mümtaz ve kuvvetli bir eyaleti halinde kaldığı, yüzyıllar boyunca arada daimi musikînas ve fasıl mübadeleleri olduğu Bahçeşarayı'da daimi bir Osmanlı Mehterhanesinin memuriyette kaldığı biliniyor. «Kıpçak çarkıcıları» nun çığırından İstanbul'un bu yoldan mülhem olduğu anlaşılıyor.

Bizlerin çarkıya şarkı dememiz, arapların türkçe çalgı kelimesini çalgı telaffuz etmesi ne benzemisti! Şarkının yardımcı fiili de bizde «söylemek» olmuştur; şarkı söylemek deriz. Yâni şarkılamak fiiline gidilmemişti.

Bir notun buracığa ilâvesi doğru olacaktır sanırım: **Çığırmaq** veya **Çağırmaq** fiilinin baş hecesi olan «Çığ» (veya Çag) bazı diyaleklerde yüksek ses ve feryat anlamlarıyla ayrıca kullanıldığı gibi, **Çığlık, Çığıldak, Çığır-dak** gibi türetimleri de olmuştur. Bu Çag (= Çag) ayrı bir kelime değildir; Kâşgarlı Mahmud kaydetmemiştir. Şu halde, **Çığ**, zamanla **Çar**'dan ayrılan aynı onomatopeydi demek olur: (— r) fonemi genizleşerek (—ğ) olmuştur. **Çar** ve **Çığır** aynı şeydir; Çağataycanın meselâ «Çığırğı» kelimesinde görüldür. (Eski türkçede bir de çav kelimesi vardı ki, işte o, bütün bu onomatopelerden ayrıdır).

Sıra şimdi de şarkı adlı bir iki sazdan söz açmaya gelmiştir.

Sazşairleri:

Bilinmeyen İki Aşık

ÂŞIK ZİVERİ ve REHBEROĞLU

Yazan: Mehmet Halit BAYRI

Özel kitaplığımızdaki yazmalar arasında bulunan 1870 (H. 1287) tarihinde Kayseri'de tertip edilmiş olduğunu tahmin ettiğimiz bir cöknte, biri Baba Ziveri, öteki Aşık Ziveri mahlâşlı iki koşma gözümüze ilişti. Baba Ziveri ile Aşık Ziverinin aynı şair olduğunu muhakkak; saydığımız için ikisini bir arada incelemek istediğimiz bu koşmaların şahibi hakkında elde mevcut kaynaklarda hiç bir kayda tesadüf edemedik. Her hangi bir araştırmacının bugüne kadar Baba Ziveri veya Aşık Ziveri mahlâşlı bir sazşairinden bahsetmiş olduğunu da pek hatırlamıyoruz. İşte bu sebeple saz şiirimizin tarihi için tamamıyla yeni bir unsur olan Baba veya Aşık Ziverinin adı üzerinde durmayı faydasız telâkki edemedik. Aşık Ziverinin gözümüze ilişkin iki koşması şunlardır:

I

Felek zincirini taktı boynuma,
Gezdirdi çöllerde Mecnun misali;
Bülbül idim, gül dalında şakırdım,
Düşürdü yollarda Mecnun misali.

Sürgün olduk, bağı bostan kapandı,
Terkettik namusu, iz'an kapandı,

Bize gelen KITAPLAR

★ Özgemir Nutku - Tark Dursun K. Çağdaş Amerikan Şiirleri. 17 Amerikan şairinin kısa biyografisi ve şiirlerinden örnekler. Şairler Yaprağı Yayınları, No. 2, Dinar. 72 sayfa. 100 kuruş.

★ Erdoğan Tokmakçioğlu: «Çingene Pilici». Roman. Ekiçigü Yayınları. 96 sayfa. 100 kuruş.

★ Kemalettin Şenocak: «Güle Nağmeler». Şiirler. 64 sayfa, 2 lira. Sipariş adresi: Posta K. 71. Ankara.

★ Mehmet Önder: «Millî Mücadelede Konya. I: Delibaş Hâdisesi». Yeni Kitabevi, Konya. 348 sayfa, 5 lira.

Susen sümbül, zülfi reyhan kapandı,
Kesildi ses, sada mahzen misali.

Ateşten sevdayı bize verdiler,
Post ile teberi lâıyk gördüler,
Üstümüze sanki libas ördüler,
Ateşten bir gömlek, sūzan misali.

Çürüdü vücudum, dayanmaz canım,
Kalmadı tâkatim, yoktur tüvanım,
Baba Ziveri der: Dinim, imanım,
Bulmadım bir tabib Lokman misali.

II

Nerde akşam olsa eder sabahı,
Dâim güzellerin düşkününü gönül;
Eller al giyinmiş, giyer siyahı,
Şol mah-ı rühsarın şaşkıını gönül.

Yavrusun zay etmiş gezer divane,
Düşürmüş meylini taze civane,
Vefasız dilberdir, gelmez imane,
Yazmış sinesine nakşını gönül.

Vefasız yâr ile ülfetten yandım,
Mihneti sevdayı ben kolay sandım,
Bu aşku sevdâyla Mecnuna döndüm,
Dağların, taşların düşkününü gönül.

Terketti bendesin çoktanberidir,
Şimdi bilmem ol yâr kimin yâridir,
Aşık Ziverinin cilvekârıdır,
Bu dâr-ı mihnetin coşkunu gönül.

Küçük bir dikkâtle pek kolay anlaşılır ki bu koşmalar, başka sazşairleri arasında Aşık Ziveriye özel bir mevki ve yüksek bir değer sağlayacak kuvvet ve mahiyette olmaktan uzaktır; onları yalnız Aşık Ziverinin varlığını bize haber vermesi bakımından önemli farzedebiliriz.

Koşmalarına 1870 (H. 1287) tarihinde tertip edilmiş bir Anadolu cöngünde rastladığımız göre, Aşık Ziverinin ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olduğunu düşünmek belki yanlış olmaz; bununla beraber şairin kaydettiğimiz tarihten önceki yıllarda vefat etmiş olması ihtimali de kuvvetsiz değildir.

Aşık Ziverinin naklettiğimiz koşmalarının dışında deha bir çok mahsulü bulunduğunu açıklamak her halde lüzumsuzdur. Fakat

Av ve Avcılık:

GAZİANTEPTE

Avcılıkla İlgili Folklor Maddeleri

Yazan: İbrahim Hâmit GÜNERİ

1 — Gaziantep'te arslan ve kaplan gibi hayvanlar olmadığından tabiatıyla bunların avı da yapılamaz. Yalnız burada boz ve yalň kurt adları verilen iki türlü kurt vardır. Bununla beraber hususî surette kurt avına gidilmez, kurt tesadüfle vurulur veya tuzakla tutulur.

2 — Gaziantep'te tilki avına giden çok bu mahsulleri bulup meydana çıkarmak, elbette bıkp usanmadan aramağa, çalışmağa bağlıdır.

Yine özel kitaplığımızdaki yazmalar arasında bulunan, fakat nerede ve hangi tarihte tertip edildiği tesbit edilemeyen başka bir cöknte Rehberoğlu mahlâşlı bir aşığın şu koşmasını gördük:

Dili bülbül, lebi gonce bir güzel
Görünce eyledi divane beni.
Büküp elif kaddim eyledi keman,
Rüsvay etti dosta, düşmane beni.

El ermez serine kaddi bâlâdır,
Bayazdır ruhları, çeşmi elâdır,
Dönmez sevdiğinden gönül belâdır,
Kul etti bir kaşı kemane beni.

Her bîvefaların nâzın çekmeden,
Görünce nâzını yüzün iğmeden,
Ezel sevip sonra ayrı düşmeden,
Bıkp usandırdı cânâne beni.

Rehberoğlu der ki: Gonce dihanım,
İşitme bu benim âhü figanım,
Mürüvvet kânidir benim sultanım,
Bilemem atar mı yabana beni.

Esef ederiz ki, Rehberoğlunun hüviyetini belirtmeğe yarayacak vasıtamız şimdilik yoktur. Araştırmalarımız, bize bu şairi tanımağa yarıyacak bir ipucu vermemiştir. Bununla beraber, Aşık Ziveri gibi Rehberoğlunun da ondokuzuncu yüzyılda yaşamış olduğunu söylemekle hatâyâ düşmiyeceğimize inanıyoruz. İleride ele geçecek mahsulleri kendisinin yüzünü aydınlatılabilsen bu, saz şiirimizin yüzünü ciddi bir kazanç olacaktır.

olur. Tilki avına gidenler, tilkinin bulunduğu kaya deliklerine köpeklerini saldırlarlar, köpekler tilkiyi sıkıştırarak dışarı çıkmak zorunda bırakırlar, kaya kovduğundan dışarı çıkan tilki kafasına vurularak öldürülür. Tilki avında eski usulde yay ve tüfek kullanılmaz.

3 — Gaziantep'te en çok avlanan hayvanlar şunlardır: Keklik, bildircin, tavşan, yabani ördek. Avcılardan çoğunun köpeği vardır. Avcın kokusunu alan köpek, olduğu yeri bulur, oraya saldırır, av kalkınca, avcı tüfeğini kullanır.

4 — Yukarıda gösterilen av hayvanlarından keklik, bir de kafeste avlanır: İlk baharda avcılar av yerine bir erkek keklik götürürler, bir çukurda oturarak götdürükleri erkek kekliği ayağına ip bağlamak suretiyle kendilerinden on metre kadar uzakta bırakırlar ve kekliğin ayağına bağladıkları ipin ucundaki çomağı yere saplarlar. Erkek kekliğin önüne bahk ağı şeklinde örülmüş kirgiten bir tuzak yayarlar. Tuzağın her halkasında bir çivi vardır, bu çivi yere saplanır. Erkek keklik ötmeye başlayınca yabancı keklikler yanına gelir, ayakları tuzağın halkalarından birine geçer. Bu şekilde keklik avı ilk baharda bir ay devam eder. Sonra dağdaki keklikler çiftleşir, sürü halinden çıkar, dişiler yumurtaya yatar, erkekler boşa kalır. Avcılar bu defa av yerine dişi keklik götürürler. Bunu bir çukurda bırakırlar. Fakat önüne tuzak yaymağa lüzum görmezler. Dişi kekliğin sesini işitip gelen erkek kekliği tüklerle vururlar. Bunun dışında yabancı ördek rastgele avlanır.

5 — Gaziantep'te İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde görüldüğü veçhile avcılarının kulübü veya derneği yoktur. Av meraklıları birbirini yakından ve uzaktan tanımakla beraber şehirde toplanmak ihtiyacını duymamışlardır. Av mevsiminde avcılar istedikleri gün ava çıkarlar. Aynı örnekte avcı elbisesi ne de Gaziantep'te rastlanmaz. Her avcı gün delik elbisesiyle ava gider.

«AY» HAKKINDA İNANMALAR
Kıbrıs Türkleri Arasında

— IV —

Yazan: Osman CEMALETTİN

Kıbrıs Türkleri arasında ay insan şeklin-
de ve bir genç kız olarak tasavvur edilir. Be-
dir zamanında bir tarafı esmer, bir tarafı be-
yaz. hilâl halinde iken yalnız beyazdır.

Güneşle ayın kardeş oldukları söylenir,
güneş erkektir ve ay'ı tutmak için daima
onun arkasından koşar.

Güneşle ay kavga etmişler, güneş ayın
yüzüne bir avuç çamur atmış. bedir halinde.
ki ayın bir tarafında görülen esmerlik bun-
dan ileri geliyormuş.

Güneş ve ay batıkları zaman: «Vah za-
vali güneş» ve «Ay babasına gidiyor» demek
adettir. Güneşle ay doğdukları zaman da:
«Güneş anasından doğdu», «Ay evinden çıktı»
denir.

Ay tutulduğu zaman kurtarılması için
davul ve teneke çalınır. çünkü ay'ı periler
sarmıştır, davul ve teneke çalınması perileri
korkutmak ve ay'ı bunların elinden kurtar-
mak içindir.

Ay hilâl halinde ilk görüldüğü vakit. ay'ı
gören kimse altına bakarsa zengin olur, iyi
bir yüz bakarsa mes'ut olur, bazı kadınlar
da yüce uzuvlarından birine bakarlar.

Ay ilk görüldüğü zaman erkek veya ka-
dın; kim olursa olsun:

Ay gördüm Allah
Âmentü billâh
Aylar mübarek
Elhamdülillâh

demeği unutmaz ve bu suretle o ayın iyi ge-
ceceğine ve kendisi için uğurlu olacağına
inanır.

Kıbrıs Türkleri arasında yaşayan bir âdet
de. güzel genç kızları aya benzetmektir. «Ay
gibi», «Ayın ondördü gibi», «Ay yüzü», «Yü-
züne bak, ay'ı gör», «Ay parçası» tabirleri
Kıbrıs Türkleri arasında daima kullanılır.

İzmirde

— V —

Yazan: Faik TOLUNAY

Anadolunun pek çok yerinde ve Rumeli-
de Boşnaklar arasında ay, insan ve bir genç

kız. Arnavutlukta hayvan şeklinde ve inek
suretinde tasavvur edilir. Ay tutulduğu za-
man evlerde, minarelerde dua ve ezan oku-
nur. Evlerde kadınlar havan döverler, sokak-
larda çocuklar teneke ve erkekler davul çal-
arlar ve silâh atarlar. Bu, umumi bir âdet-
tir. Sebebi de. ay'ı cin ve periler kuşatır, ej-
derhalar sarar; ay'ı bunların elinden kurtar-
mak, cin ve perileri şaşırtmak, ejderhaları
korkutmaktır. Allahın cin ve perileri, ejder-
haları aya saldırtması ise, doğru yoldan gi-
ken insanları uyandırmak ve haktan ayrıl-
diklarını onlara duyurmak içindir.

Bosna taraflarında ay tutulması. Türkler
ve İslâmlar için mes'ut, güneşin tutulması
uğursuz bir olay farzedilir, bu inanım çok
kuvvetli bir tecrübeye dayandığı söylenir.
Bir tarihte güneş tutulduğu zaman Bosna -
Hersek Türk egemenliğinden çıkmış, neden
sonra ay tutulmuş, Bosna - Hersek tekrar
Türk egemenliği altına girmiş.

Ay. hilâl halinde ve bir iki günlük iken
erkekler avuçlarına madeni bir para olarak
aya doğru döner. dua okurlar, sonra güzel
bir çocuğa bakarlar, bu suretle işlerinin uğur-
lu olacağına ve kazançlarına yolunda gide-
ceğine inanırlar.

Anadolunun bir çok yerlerinde ve husu-
siyle İzmirde ay bedir halinde iken aşk bah-
sinde, gençlerin birleşmesi ve ayrılması konu-
sunda ihtiyar kadınlar sihir ve büyü yapar-
lar. İçinde su bulunan bir kaba ayın hayalini
aksettirerek orada görülen leke ve gölgelerin
hareketlerinden ve durumlarından mâna çı-
karırlar. Sihir ve büyü yapanların ayın su-
daki aksine bakarak söylediklerinin yüzde
doksan besinin doğru çıktığı iddia edilir. Aya
ait şu bilmeceyi İzmirde bilmiyen yoktur:

Sandık üstünde yarım çörek
Dam başında yarım ekmek

Elik Öldüğü Ormanları ve Altaşman Efsanesi

Yazan: Vasfi AKARSU

Azdavay kazası Mirahur köyünün Toy-
guran mahallesi Elik Öldüğü ormanlarının
yamacına isabet eder. Üzeri büyük çam ve
kökner ağaçlarıyla kaplanmış olan bu büyük
dağın üzerini örten ağaçlar başka arazilere
de sirayet etmiş olup büyük bir sahayı kap-
lamıştır ki 8—10 saat dolayışa dahi orman-
dan çıkılamamaktadır. Bir çok vahşi hayvan-
ları bünyesinde barındıran bu orman dolay-
siyle avcılarının ay sahası olarak da işe ya-
ramaktadır. Bu büyük ormanlara Elik Öldü-
ğü ormanları denilmesinin sebebi şudur:

Bu ormanlar çok eski zamanlarda funda
halinde iken çürük çam tomruğu kenarına
bir elik yatar, aşağıda avını gözlemek için
yukarıda dolaşmakta olan bir karakuş bu
eliği görür, uyuyan hayvanın üzerine bir ok
gibi inerek pengesinin birini eliğin sırtına, di-
ğerini ise çam tomruğuna vurur. Tomrukla
hayvanın sırtına saplanan pengeler, eliğin can
acısına yerinden fırlaması neticesinde kara-
kuşun ayakları ikiye ayrılır. Biri çam tomru-
ğunda, diğeri ise eliğin sırtında saplanmış
olarak kahr. Bir kaç metre giden elik bu te-
sir dolayısıyla orada ölüür. Ormana gelip bu
hali gören köylüler ormanın ismine (Elik Öl-
düğü Ormanları) derler ki asırlardanberi or-
manlar bu ismi muhafaza etmektedir.

Altaşman efsanesi:

Altaşman isminin Aliye Danışmam keli-
mesinden geldiği rivayeti mevcuttur.

Çok eski zamanlarda üç ermiş varmış.
Bunlardan birisi Edirne, ikincisi Konya, üç-
çüncüsü ise Kastamonuda bulunmakta imiş.
Bu üç ermiş Perşembe geceleri bir araya top-
lanıp ta zikrederlermiş.

Bunlardan Altaşman denilen zat. Elik Öl-
düğü ormanlarının bulunduğu dağın eteğinden
geçen Kanlı Çay denilen bir çayın kenarında
yatmaktadır. Ermişin burada yatması ve tür-
besinin buraya yapılmasının sebebi şöyledir:
Bu ermiş o civarlarda dolaşırken yanında

bulunanlara der ki: «İmindi havaya ok ataca-
ğım. nereye düşerse beni oraya gömbü ve
türbemi oraya yapın.» Oku atar, ok evvelce
izah ettiğim türbenin bulunduğu çayın kenarına
saplanır. Türbeyi de buraya yaparlar.
Yine bu zat Azdavay'ın Demirtaş köyünün
Paşaköyü mahallesinde halkın su bakımın-
dan sıkıntıda olduğunu görür, Bir dua ile
elindeki asasını yere vurur, oradan su fışkı-
rır, köylüler de buraya bir pınar yaparak adı-
na (Asa) pınarı derler.

Evliyanın Kerameti:

Türlü dertlere faydası dokunan yatırım
tesiri bilhassa akıldan hasta ve felçli insanlar
üzerinde görülmektedir. Akıldan hasta olup
ermişin tesiri ile iyileşen ve hâlen hayatta
olanların bile mevcut olduğu söylenmektedir.
Bu ziyaretler esnasında iyi olacağı telkini al-
tında psikolojik tesirle faydalı neticeler elde
edilmiştir.

Her hangi bir derdine deva isteyen yahut
ermişe sadece ziyaret kasdiyle gidenler, şöyle
hareket ederler:

Evliyanın türbesi dışında ve kible tara-
fında bir ezan taşı vardır ki ezan vakitlerinde
burada ezan okunur. Bu taşın kible tarafında
da bir çam ağacı mevcuttur. Dertine deva is-
tiyen, evvelâ aptes ahr, türbenin içine girer,
şayet bir ârızası varsa içeri girince kendinde
bir baygınlık hisseder ve bu baygınlığı ânında
ona yapacağı hareket bildirilir. Eger ziyaret,
çi sağlam vücutlu olup sadece ziyaret gayesi
ile geldi ise türbe içinde aynı minarede dola-
şır gibi üç defa dolayır, yine türbenin içinde
iki rekât namaz kılarak gider. Adakları
olanlar Ezan taşı yanında kurban keserler.

Havalide Ermiş ziyaret an'anevi bir âdet
halini almıştır, Yoldan geçen yolcular, askere
gidecek delikanlılar Ermiş muhakkak ziya-
ret ederler. Türbede yanan mumların yanına
mum parası bırakırlar. Bu para ile alâkalı bir
kişi mum alır. alınan bu mumlar, rivayete
göre Perşembe gün ve geceleri kendi kendii-
lerine yanarmış. Evliyaları bu mumları yakıp
ibadet ederken gördüklerini söyliyener ol-
muştur.

Bilmeca ve Bulmacalar:

Kelkit - Şuşehri Dolaylarında Bilmeceler

Yazan: Sükrü POLAT
Şuşehri Cumhuriyet Okulu Öğretmeni

Muhitimizde yaptığım incelemelerden (Bulmaca ve Tekerleme) kısmını yazıyorum: Ninelerin ve çocukların dillerinde dolayan bu bulmacalar köy hayatının kış günlerini bize hatırlatır. Kış geldi mi çocuklar minele-
rinin dizlerinin dibine oturur, bunları dinler-
ler. Ninelerin dilince, bilmeceler, masaldır.
Nine — Mesel mesel met atar
İki siçan (gıç) atar
Bindim bozun boynuna
İndim Halep yoluna.

Der, masalı bitirir. bulmacalara başlar.
Eulmacaların cevabı çocuklardan beklenir.
Nine cevap veremiyen çocuklara: «Kim bil-
mezse bir siçan (fare) yiyecek» der.

- 1 — Gümüş teker = Güneş.
- 2 — Bacadan ayın bayım. dibine indim ki
kılı dıym (ç= Geven otu).
- 3 — Çit demeden çalı dibine düştü
= Çekirge).
- 4 — Dağdan taştan gelir, eğerlenmiş aslan
gelir (= Sel).
- 5 — Fini finl. küçük sini (ç= Mercimek).
- 6 — Bir halbur cücügüm (civcivim) var,
akşamı toparım sabah dağıtırım
(= Yıldız).
- 7 — Yol üstünde patlak çarık.
(ç= Kaplumbağa).
- 8 — Yük üstünde yarım kömbe (= Ay).
- 9 — Bir dedem var bağı delik (= Ayran
tulugu, yayık).
- 10 — İtlim kapı açıldı, altın küpe saçıldı.
(ç= Keçi, koyun pıslığı, gildik).
- 11 — Hekiyem hekti, çamura çöktü, kula-
ğından tuttum. kuyruğu koptu.
(= Pancar kökü).
- 12 — Dağdan gelir enişten, sigarasının ucu
gümüşten (ç= Ateş).
- 13 — Büğecik kundura, beyleri attan in-
dire (= Sadır).
- 14 — Gat gat ekmeç gati, bükmeç on beş
ekmek bir at yükü (ç= Kitap).
- 15 — O yanı lelo bu yanı lelo, şu tepenin
ardında lelo (= Ustura).
- 16 — Sekül sekiil ayağı var, seksen yerde
dayağı var (ç= Çam ucu, çangal).
- 17 — Hoy buhari buhari, ağzı yukarı.
(= Tüfek).

- 18 — Sıra sıra söğütler, biri birini öğütler.
(ç= Dişler).
- 19 — Altın araba (= Ay).
- 20 — Pamuk atara (ç= Kar).
- 21 — Tökere (= Dolu).
- 22 — Ağır harman (ç= Koyun).
- 23 — Sivri tepe (= Çoban).
- 24 — Can alıcı (ç= Kürt).
- 25 — Cana derman (= Köpek).
- 26 — Bitigecik fildası (ç= Kahve).
- 27 — Heydir mendî. kızdır kendi, mandı hir.
mendî, gelmeden kız direktan inmedî.
(= Anahtar).
- 28 — Bir gelinim var, gelenin gidenin elini
öper. (ç= Kapı).
- 29 — Bir kavağım var, uzunlardan uzun,
her sene verir bir salkım üzüm.
(= Buğday).
- 30 — Gücük kaşık duvara yapışık
(ç= Kulak).
- 31 — Alaca mezar dünyayı gezer (ç= Göz).
- 32 — Dal üstünde kitli sandık (= Ceviz).
- 33 — Dal üstünde sulu boncuk (ç= Üzüm).
- 34 — Alaca karga içi dolu kavurga
(= Kibrit).
- 35 — Yol üstüne sac kurdum geleni gideni
aç köydüm (= Oruç).
- 36 — Karanlık yerde kan uyusur
(ç= Yoğurt).
- 37 — Karanlık yerde katır depişir
(ç= Pire).
- 38 — O yanı çatak bu yanı çatak, insan oğ-
luna yatak (ç= Beşik).
- 39 — Dedem deve, girmez eve, vur zinciri
girsin eve (= Anbar).
- 40 — Bir kilimim var dünyayı tutar
(ç= Gök).
- 41 — Burdan attım yıldırım gibi, acısı so-
ğan gibi (= Simşek).
- 42 — Çıkıcı hamam, kubesi tamam, ben
bir gelin aldım babası imam
(= Saat).
- 43 — Şekerim şekerim seksen yavru dök-
erim (= Hamur yumuğu).
- 44 — Sallanır sallanır dibi kullanır (ç=Te-
şik) = Yün ipi yapma âleti.
- 45 — Boyayı boyadım ananın önüne daya-
dım (ç= Peştamal) Önlük.
- 46 — Dağdan gelir dak gibi, kolları budak

Sazşairleri:

Sevranî'nin Dokuz Koşması İle Bir Destanı

Yazan: Çankırılı Talât ONAY

Kendi yazımla doldurduğum üç büyük defterim var. Her birinin içinde matematik ve hekimlik konularından başka (1) her şey bulunan birer Kırkanbar'dır denebilir. Bunlar, dan 25 yıl önce doldurduğum, adını (Âşık Cönkü) koyduğum (2) bir defter eime geçti. Bu defterde de adları duyulmamış, yahut duymadığım bir çok saz şairlerinin şiirleri, destanları, güzel türküler de var. Çoğunu Millî Eğitim Bakanlığının medreselerden, medrese kitaplıklarından, Hacı Bektaş Der-
gâhından gelmiş Cönklerden, rahmetli Veled Çelebi'nin sekiz büyük mecmuasından, rah-
metli arkadaşım Boyabadi Cemil'in gönder-
diği Bektaşillige dair yazmalarından (Kızılbaş Buyruğu da var) almışım. (2)

Bakanlığın 407/1. 2. 3, 5, 7, 9, 12, 13, 15, 16 ve 1/30. 69 numaralı Cönklerinden aldığım saz şairlerinin eserleri arasında Sevranî'nin de dokuz koşmasıyla bir destanına rastladım. Çalışkan ve değerli dostum Hâşim Ne-
zihî'nin bana armağan ettiği Sevranî eserini-

- gibi, eğilir bir su içer, meğirir oğlak
gibi (ç= Kağı arabası).
- 47 — Yol üstünde kitli sandık (= Mezar).
 - 48 — İri gözler ufak gözler yâri gizler beni
gözler (= Pancur, kafes).
 - 49 — Bir kuşum var kahve rengi, kahveler,
de çalar çengi (= Pire).
 - 50 — Ben giderim o gider, arkam sıra tin-
tin eder (ç= Gölge).
 - 51 — Etten tulumbam, o olmasa duramam
(= Mide).
 - 52 — Kılı ağzını açtı, kulsız içeri kaçtı.
(= Yün çorap ve ayak).
 - 53 — Çit etmeden çalıya düştü (= Güneş).
 - 54 — Alaca bulaca attım kıraca
(ç= Fasulye).
 - 55 — Cıngır cıngır tas, birini kaldırdı birini
bas, cember oğlu hastadır, canı ka-
festedir (ç= Saat).
 - 56 — Het dedî hüt dedi get kapımın ardına
yat dedi (ç= Süpürge).
 - 57 — Bir dedem var kırk kırk giymiş, yine
diyor ki üşüyorum (= Lahana) Ke-
lem.
 - 58 — Cümle kuşlar birikse yapamaz bu yu-
vayı (= Örümcek ağı).

de bunları bulamadım.

Dostumun bu yaz buluşmamızda Sevranî-
nin eserlerini incelemem (tahlil) dileğini has-
talığımın daha düzelmesine bırakarak şimdî-
lik Divandaki eksikleri gidermek için bunları
sunuyorum.

K O Ş M A

Bir saçı Leylâya (4) Mecnun olanlar
Terk-i diyar olur, dolanur sahra
Mahbublar şahına meftun olanlar
Annın sırrı üzere bu aşk u sevda

Bu aşk u sevdaya edenler heves
Can bülbülü bulur bir altın kafes
Mürşid-i kâmiliden alanlar nefes
Bulur vücudunda iksir-i Kimya

Devlet-i kâmilde âlîşan olan
Uyansın âlemde dil miyman olan
Terke dip benliği dervişan olan
Hâk-i pây altında olur «EV EDNÂ»

Ârifan Sevranî kemâl görenler
Kâmilan Sevranî cemâl görenler
Dil-sûzân Sevranî celâl görenler
Görünmez gözüne dünya, Mâsivâ
402—2

Güzeller ceminde Ervah-ı ezel
Aşk-ı ilâhînin canı cûş etti
Derya-yi vücade gelince güzel
Mevc-i her mâdenin kâni cûş etti

Nazar ettim milk-i sâfım üstüne
Esmâ-ül hüsnada kâfın üstüne
Uçurunca kûh-i kaafın üstüne
Gönüller tahtının Hanı cûş etti

Kâtib-ezel böyle yazmış defterde
Vücudum esrarın aldım azberde
Akıl, fikir, sevda gelince serde
Devlet-i kemalin şanı cûş etti

Sevranî, sevrânım bahr-i rahmete
Hamdolsun irenler aşk-ı devlete
Ağlayı ağlayı biz bu hikmete
Gözlerimin yaşı, kanı cûş etti

DEVRIYE

Kur'an yazılırken Arş-ı Rahman'da
Sır-kudret kâtibin elinde idim

Kandil asılırken (tar nuri?) anda
Bülbül idim, gonca gülünde idim

Evvel CEBRAİL'in (HÜ) selâmında
Kaadıylar defteri, aşk diyvanında
MUHAMMED ALİ'nin sır kelâmında
Nihan söyleşirken dilinde idim

Kırklar aşk üstüne kurdular Cemi
Muhabbet halk olup sürdüler demi
HAK balçıkdan yapar iken ADEM'i
Ben anın ol zaman belinde idim

YUNUS balık suya daldığı zaman
Karnında deryada kaldığı zaman
ALİ Zülfikarı çaldığı zaman
Ben anın ol zaman kolunda idim

SEYRANİ âşıkım aşkın varısın
Mümkir olanların sitem (pırısın)kârısın
Bir kuşa seksen bin şehrin darısın
Tayın verirlerken ilinde idim

402—2

DERTLİYE NAZİRE

Ya rezzak-ı âlem, kudret-i kayyüm
Bu aşk hâletini bana mı verdin
Taksim olur iken (Hazret-i Kayyüm?)
Bunca hikâyeti bana mı verdin

Senin aşkın beni eyledi mazlûm
Hâlim, hissim hep ki sana mâlûm(?)
Eritti vücudum, yandı oldu mum
Bu denli şiddeti bana mı verdin

Böyle verdin benim nasiybim canda
Her birin bir halde koydu diyvanda
Gayri bir âşkın yok mudur anda
Türlü meşakkatı bana mı verdin

Seyranî kulundur hâk ile yeksan
Her kuluna (gündüz?) eyledin ihсан
Bu devr-i âlemi etmeğe seyran
Diyar-ı gurbeti bana mı verdin

404—2

**

Ey gönül maksud u kâma ermeğe
Gice gündüz yâre yalvarmalıdır
Bülbül gibi gül diyarın görmeğe
Düşüp âh u zare yalvarmalıdır

Kalbi pâk hulûsdan (dil taf?) olmağa
Cürm ü günahlardan muaf olmağa
Her hususda (cemdin sarraf?) olmağa
HAZRET-İ GAFFAR'a yalvarmalıdır

Gaffar ismin dilde zikir ederken
Bunca hikmetleri fikir ederken
Gönül her hâliyle şükür ederken
Devlet (li) hünkâra yalvarmalıdır

Seyranî seyranın fark olmak için
Derun-ı kalbinde aşk olmak için
Şefaât bahrine gark olmak için
AHMED-İ Muhtâr'a yalvarmalıdır

407—2

**

Ağalar sevda-yı aşka düşenin
Var gözüne hayal meyal görünür
Aşkın ateşinden bağı pişenin
Nar gözüne hayal meyal görünür

Nazarı katra, gözü al kan olanın
Aşkın ateşiyle benzi solanın
Bir özge diyvane meşrep olanın
Âr gözüne hayal meyal görünür

Aşkın ateşiyle benzi bezenin
Felek'in tıyğıyla bağı ezenin
Beyhüde gariplik ilde gezenin
Kâr gözüne hayal meyal görünür

Seyranî her gamın başıdır sabır
Erdirir mürada kulunu Gafûr
ENE-L HAK sırrına erince Mansûr
Dâr gözüne hayal meyal görünür

407—2

**

Gönül ne bu, kara günlere kaldın
Ehl-i irfan kadri bilinmez oldu
Bu dil sefinesin engine saldın
Bir eyyam günleri gelinmez oldu

Viran olur bir gün bağçeler bağlar
Bu devrana gelen sinesin dağlar
Şimdi hep doğanlar zâr edüp ağlar
Çoksa hicran silinmez oldu (?)

Bir kâse Kırklar'dan gönül câmım var
Nûsettim bir gece aşka nâmım var
Bir gün ferah olsam bir gün gamım var
Ağlar gönül ağlar gülünmez oldu

İlâhî serverin vardır Seyranî

Bu aşka defterin vardır Seyranî
Türlü mücevherin vardır Seyranî
Bir sahib-i hüner bulunmaz oldu

407—2

**

Ey gönül ömrünü geçirme boşa
Akşam olur geçer, gün ele girmez
Aklını, fikrini cemeyle başa
Bugünü zikreyle dün ele girmez

Gecelerin Kadir Geceyleyegör
Menzil-i rütbeni yüceyleyegör
(MEN AREF) sırrını heceyleyegör
Zira cahillikte NUN ele girmez

Seyranî çekilir (hinde harabe)?
Gün olur girersin gönül türabe
Anda cevaz veremezsin (arabe?)
Bağırsan çağırırsan ün ele girmez

407—13

**

Terk-i diyar, terk-i vatan olmyan
Çıkup gurbetile nâlâna gezmez
Bilmeden goncadan hissa almayan
Sevdası yok o kim gülşane gezmez

Felek sillesinden o kimdir cunun
Bir canan hüsnüne olmuşum meftun
Saçı Leylâ için olmayan Mecnun
Düşüp gölden çöle divane gezmez

Bu çarhın elinden cekmeyen sitem
Bulamaz zahmine, derdine merhem
Aşkın şarabını içmeyen âdem
Ne sarhoş, ne ma'mur meyhane gezmez

Sevrani seyrinde bulup gör kemal
Ceht ile göresin didar-ı cemal
Soyunup aşk içre olmayan abdal
Tekye-i aşk içre üryane gezmez

407—16

DESTAN

Ey nefsim itmezsin nasihat kabul
Kimlere eyleyim senden şikâyet
İrkenden var başın çaresini bul
Fırsat elde iken çekme rezalet

Nasihat istersen dinle sözlerim
Dinlemezsen sözüm, çıkar gözlerim(1)
Utanmasın Hak'dan yarın yüzlerim
Ben söyleyim sen tut, tutma ne hacet

Uydu seriate her bir ahvalin
Girsen tarikate hoş olur hâlin
Mârifet bilmezsin, ermiş zevalin
Tükenmez başından dürlü felâket

Emmâ bul evvelâ bir ehli-kemâl
Senden talep etmez bir akçelik mal
Güzel mi, çirkin mi sendeki cemal
Pek güzel gösterir seni nihayet

Bilirsen de kendin tutma bir işi
Arayup bul, danış bir kâmil kişi
Erkek bulunmazsa tek olsun dişi
Danışıklı işte vardır halâvet

Anandan atandan beddua alma
Anların rızası yolundan kalma
Tuz, ekmek bilmezsin kılıcın çalma
Sakin emanete etme hiyanet

Validen rızası farz, vacib, sünnet
Bil ata dediğin camına minnet
Anların ayağı altında cennet
Yarın eyler anlar sana şefaât

Bakî komşuların gönlün ele al
Kazandır, hem kazan yüzlerinden mal
Hem ittir, hem eyle hakların helâl
Eylüğün itsinler anlar şahadet

Malin ortak olma soysuzlar ile
Sakin ülfet etme huysuzlar ile
Cenaze götürme boysuzlar ile
Pişman olur sonra çeken nedamet

Müsafir bulursan haneye getir
Bir içim su ile keyfini yetir
Bir müşkil hâceti olursa bitir
Seriatin emri, eyle itaat

ALLAH rızasıyçün dirse bir sâil
Eğer olmuş isen bir pula mâil
Sakin vermemeğe sen olma kaail
Veremezsen gönlün eyle melâhat

At ile avretin cinsini ara
Cinsini sormadan harcıtme para
Âlemde soysuza bulunmaz çara (çare)
Niceler bulmayup geldi feragat

Açılmış babamın ocağın örtme
Ararsın Sevrani hiç can ürkütme
Puştun, pezevenğin gayretin gütme
Sonradan görmüşten alma emanet

Bu destanla daha üç destanın numarala-
rını veyahut hangi cökten aldığını yazma-
mışım. Bunlardan başkaki destanların alındı-
ğı cökün numarası 407—2 olduğuna göre,
bunu da o cökten aldığımı sanıyorum.

(1) Fasat macunlara, halk hekimliğine ait bir
hayli reçeteler de var.

(2) Cemil, Hukuk isleri iken Prot-istan pa-
zalarının incil tefsiri derslerine ve Acem Ahunt-
larına vazırlarına devam etmiş, Mason olmuş ve en
sonu Sinop Bektaşî Babalarından nasip almış mez-
hep yönünden ele aruca sığmaz bir varlıktı. Son
zamanlarda Sinobun bir bucağında müdür idi.

(3) Cevherî'ye ait bir koğuşunun altına şu
notu yazmışım: «Maliye kâtiplerinden ve tarik-i

294
Âdet ve İnanmalar:

Kırşehir'de İnanmalar

— II —

Yazan: Veysel ARSEVEN

Hidrelezz gecesi sabahı, kalkıp çayır üzünde yuvarlanılırsa, vücutta olan bütün sızılar ve hastalıklar geçer.

— I —

İkindiden sonra ev süprülmez, kismetli kaçar.

İkiz çocuklar doğunca, bunlardan biri ölmezse, ya anne ya baba ölür.

— I —

İsdarın altından geçirilen çocuğun boyu kısa olur.

İsdar dokurken, iltmişin başı kesildikçe, bir gâvurun başı kesilir.

— K —

Kadın babası evine küs giderse iyi olmaz.

Kadın babası evine, küs giderse, tavuğu yumurtlar.

Kadın, çocuğu olunca kırk gün içinde ka-pıya çıkarılırsa, çocuk ölür.

Kara kurbaklarına dokunanların elinde si-yil çikar.

Kara kedi uğursuz sayılır.

Kapının ağzında oturan, iftiraya uğrar. Keçi şeytan, koyun melektir.

Keçiler şeytanın arkadaşıdır.

Kedi yavrulayınca misafir gelir.

Kepçe-yne yemek yiyenin kız çocuğu çok olur.

Kıllı olan insan, merhametli olur.

Kırk gün ne denirse o olur.

Kırk gün müddetle çamaşır yıkanır-se, tu-tulan dilek olur.

Kırklı çocuk kapıdan dışarı çıkarılırsa, taş kesilir.

Kıyamet Cuma günü kopacaktır.

Koçu sürüye sürünce, siyah koyun koga önce gelirse kış olmaz. Beyaz koyun gelirse kış sert olur.

Küçük çocuk gıcıklanırsa, bayılır.

Küçük çocuk sevdiği insanın üzerine işer.

Küçük çocuğun ensesi uçulursa yalancı olur.

Küçük çocukların elini öpersen, yürekleri yağlanır.

— L —

Leyleği ilk olarak ayakta ve uçarken gö-ren yola çıkar.

Leyleği konmuş olarak görenin nasibi ayağına gelir.

— M —

Makasla oynanırsa, kavga çıkar.

Makasın ağzını açık bırakma, düşmanın ağzı açılır.

Mart ayının birinci günü, Mart içeri dert dışarı diye bir kürek külü sokağa atarlar.

— N —

Nisan ayında yağmur yağınca balıklar ağzını açar. Balıkların ağızlarına düşen yağ-mur taneleri inci olur. İnciler ondan denizde bulunur.

Nisanın ilk yağın yağmurunu içen insa-nın başı ağrımaz.

— P —

Pancar yiyeni, uyurken Ezrail yoklar.

— R —

Ramazanda yemek erkenden ortaya ko-nursa, yemek oruç açılıncaya kadar tesbih geker.

Resim bulunan yerde namaz kılınmaz.

Rüyasında para gören, bunu suya anla-tırsa, mal mülk sahibi olur.

— S —

Sabahları sol yanına kalkanın işi nasip gitmez.

Sabunu bir kimse bir diğeri-nin eline ve-riirse, bunlar eninde sonunda kavga ederler.

Sağ elinin küçük parmağı ile işaret par-mağını elinin üzerinde birleştiren, annesinden helâl süt emmiş sayılır.

Saksığan ötünce eve misafir gelir.

Sah gününü iş gören veya yola giden sal-lanır.

Sarmısağın kabukları, şeytanın altınları-dır.

Soğanın kabuğunu sobaya atmak günah-tır.

Sıcak su destur demeden dökülürse, cin-lerin çocukları yanar.

Suyu üfürmeden içen bir türlü kanmaz.

Memleket Masalları:

Salmanınoğlu

Tesbit Eden: Ayhan BAŞDAL

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir kadının bir kocasıyla bir oğlu, bir de gelini varmış. Ge-lin her gün evin her türlü işini gördükten başka, ahırdaki hayvanlara da bakar, bu ara-da ineği sağarmış. Bir gün gelin sabahleyin erkenden kalkmış, ortalığı süpürmüş, bula-şıkları yıkamış, köşçyi, bucağı derleyip yer-leştirmiş. Sıra ahıra inip hayvanlara bakma-ğa gelmiş. Kadıncağız başını örtmüş, etekle-rini toplamış, ahıra inmish; hayvanların yemi-ni, suyunu vermiş. Derken efendim ineği sağ-mağa başlamış. Fakat ineği sağarken bir ka-bahat işlemesin mi? O zaman gelinin yüreği çarpmağa başlamış. İneğe demiş ki:

— Kabahat işlediğimi sakın kaynanama söyleme,

Gelin ineğe hem böyle yalvarmış, hem de başındaki tepeliği, boynundaki altınları hay-vana takip ahırdan çıkmuş. Doğru kaynana-sının yanına gitmiş. Ona demiş ki:

— Bugün ineği sağarken kabahat işle-

dim. Hayvan kabahatimi sana söylemesin di-ye tepeliğimi, altınlarımı ineğe taktım.

Bunun üzerine kaynana ahıra gitmiş, ineğe yaklaşmış, o da hayvana yalvarmış, ya-karmış:

— Aman inek, canım inek, seni sağarken gelin bugün bir kabahat işlemiş, sakın bunu kaynatasına söyleme demiş, boynundan şalı-nı çıkarıp ineğin üzerine örtmüş.

Derken efendim, akşam olmuş, kaynata-ışinden eve dönmüş. Bu sefer kaynana koca-sına şöyle demiş:

— Aman ağam, kuzum ağam, kusura bakma, bugün gelin ineği sağarken kabahat işlemiş. İnek gelinin kabahatini bana söyle-mesin diye gelin ona tepeliğini ve altınlarını takmış. Bunu gelinden öğrendim, hemen ahi-ra gittim, ineğe yalvardım, yakardım, geli-nin kabahatini sana söylemesin diye ben de şalı-mı hayvanın üzerine örttüm.

Karısının bu sözlerini işiten kaynata, he-men yerinden fırlamış, ahıra koşmuş; o da

Yemek yenirken gömelip yenirse, şeytan da insanla beraber yer.

Yeni doğan çocuğun (sonu) sokağa gö-mülürse, büyüünce sokak düşkünü olur.

Yılan konuşursan, gâvur zengin olur.

Yıldız kaydığı zaman bir insan ölür.

Yılanın derisi yapışkan olur.

Yılanı akşam anma.

Yılan, yıldız görmeyince ölmez.

Yıldız kaydığı zaman şeytan gök yüzü-ne çıkmak ister, fakat melâikeler ona ateş ederler.

Yola giderken tilki görülürse iş ras gider.

Yola giderken tavşan görülürse iş ras gitmez.

Yola giden kimsenin arkasından su ser-pilirse uğur sayılır.

Yolcunun arkasından ev süprülmez, yolcu bir daha dönmez.

Yola giden, aptala (çalıcı) raslarsa işi ras gitmez.

Yumurtaya büyük veya küçük demek gü-nahtır.

Yumurtanın kabuklarını sobaya atmak günah-tır.

Yüzü açık uyuyan çocuğun gözü şaşla olur.

Mevleviyeden Mustafa Kâmil Efendi yazısı.»

(4) Leylâ: Bu söz Arapçada pek karanlık ve ayın son gecesi anlamındadır. Şiirlerimizde koyu kara yerinde de kullanılmıştır.

Leylâ, Kays adlı Mecnunun sevgilidir.

(1) Yani, gözlerini çıkar.

ineğin önünde diz çökmüş, hayvanın yüzünü okşamış gözlerini öpmüş, demiş ki:

— Güzel inek, şeker inek, bal inek, kaymak inek; gelin bugün bir kabahat işlemiş affet, sakın oğluma söyleme. Kaynata böyle ineğe yalvarırken, koynundan saatini çıkarmış, hayvana takmış.

Aradan biraz vakit geçmiş, kaynata ve kaynananın oğlu ve gelinin kocası eve gelmiş. Önce ahıra gitmiş, bakmış ki inek donatılmış, sormuş:

— Baba, ne oldu ki ineği donatmışsınız. Babası oğluna cevap vermiş:

— Oğlum, gelin ineği sağarken kabahat işlemiş, gelin de kaynanama söylemesin diye tepeliğini ve altınlarını takmış. Annen de gelinin kabahatini bana söylemesin diye ineğe galını örtmüş, ben de inek bu kabahati sana fısıldamasın diye hayvana saatimi taktım.

Gelinin kocası bu vaziyet karşısında şaşırıp kalmış. Babasının, annesinin, karısının deli olduklarına kanaat getirerek bunların arasında yaşayamayacağına hüküm vermiş. Evini, barkını, işini gücünü bırakarak başka bir memlekete gitmiş.

Gittiği memlekette çocuk bir gün bakmış ki, bir kocakarı elinde bir kalburla gidiyor. Kadına sormuş:

— Anne kalburla ne taşıyorsun?

Kadın şöyle cevap vermiş:

— Odaya güneş taşıyorum.

Çocuk:

— O halde zahmet etme demiş, bir tekme vurup duvarı yıkmış, odaya güneş girmiş. Kadın:

— Oğlum, Allah senden razı olsun, Allah ne muradin varsa versin diye dua etmiş.

Fakat çocuk bu memleket halkının da gülmeye başladığını anlamış, taşı, tarağı toplayarak oradan da kaçmış. Başka bir memlekete gitmiş. Bir evde misafir olmuş. Misafir olduğu evde bir ana - baba ile üç kız kardeş varmış. Bir gece orada yatmış, sabah olunca kendisi henüz yatağında iken annesi küçük kızına demiş ki:

— Al şu masrapayı, dereye git, biraz su getir, şimdi misafir kalkacak çay yapalım.

Küçük kız masrapayı alıp derenin başına gitmiş, bakmış ki dere fazla şiddetle akıyor. Düşünmeğe başlamış:

— Evdeki misafir beni alsın, ondan bir oğlum olsa, adını Salmanım koysam, bu ma-

rapayı eline versem, buraya su almağa yol lasam, oğlan dereye düşse, ya ben nasıl anneyim de dayanırım?

Böyle düşünürken kız başlamış saçını basını yolmağa. Annesi beklemiş beklemiş, küçük kız gelmeyince, ortanca kıza demiş ki:

— Bu kız nerede kaldı, misafir kalkacak, su gelmedi ki çay yapalım, git derenin başına, bakalım küçüğe ne oldu?

Ortanca kız derenin başına gelmiş, kardeşini görünce sormuş:

— Ne oldun?

Küçük kız da aklından geçenleri anlatır. O zaman ortanca kız:

— Ya ben nasıl teyzeyim ki, diyerek o da ağlayıp çırpınmağa başlar.

Ortanca kız da eve dönmeyince anneleri büyük kıza dere başına gönderir. Büyük kız da tıpkı ötekiler gibi vaziyeti görünce ağlayıp haykırmağa koyulur.

Evde bekliyen anneleri üç kızın da dere başına gidip dönmediklerini görünce, hemen başını örtmüş, sokağa fırlamış, dere başına kadar koşmuş. Kızlarının neler düşündüklerini, nasıl ağlayıp çırpındıklarını anlayıp görünce o da:

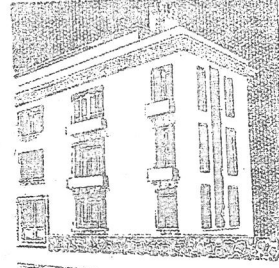
— Ya ben nasıl büyük anneyim ki böyle duruyorum, diye göz yaşlarını silivermiş. Nihayet kızlarını ve karısını evde bekliyen aile reisi, dördünün de çıkıp eve gelmediklerine bir taraftan şaşır, bir taraftan da merak ve heyecan içinde dere kenarına gelir, görür ki kızlarıyla karısı oturup ağlıyorlar. Onlara ne olduklarını sorar, meseleyi anlatırlar. Birdenbire fânalanan adam:

— Ya ben nasıl büyük babayım ki, bu hal karşısında ağlamıyorum diyerek feryat ve figana başlar.

Derken efendim evde misafir yatağundan kalkar, bakar ki evin içinde kimsecikler yok, sorar, araştırır, hepsinin dere kenarında olduğunu öğrenir, o da dere başına gider, görür ki üç kız, anneleri, babaları ağlaşıp duruyorlar. Bu halin sebebini sorup öğrenir. O zaman der ki:

— Bizimkilerden beter deliller varmış; ya ben bunların arasında ne duruyorum?

Hemen oradan ayrılır, kendi memleketine döner, anasının, babasının, karısının boynularına sarılır, ailesiyle birlikte yeniden mesut olmağa çağır. Oular ermiş muradı, na, bız çakalım kerevetine.

1956
İKRAMIYE
PLANI

12
Apartman
Dairesi

TÜRK
TİCARET
BANKASI

300.000
LİRALIK
PARA
İKRAMİYELERİ

İKRAMIYELİ
GRUP MEVDUATI

- Yüzde 20 muhtak isabet
- Ömür boyunca aylık irat
 - 30000 Liraya kadar iş sermayesi
 - Yıhrlan paramın 3 MISLI para ikramiyesi
 - 100000 Liralık para ikramiyeleri

Her 150
liraya bir
kura numarası

Sencilik abonesi
300, altı aylık
abonesi 150
kuruştur.

Yurd dışıencilik
abonesi 2 dolarıdır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

Adres değiştirmeler
hiçbir şart ve ücretle
tabii değildir.
Basılmayan yazılar
talep vukuunda
inde edilir.
Bizi ve Eski:
ORTOKUL MURATLI

Türk Folklor «Halkbilgisi» Derneğinin neşriyat organıdır.